

LZ
55
(1/41)
ca 1750
Sep,

LZ 56,4°-1749

(1,71)

DE
IIS, QVAE
AD
LAVRENTII
VALLÆ
VITAM ET FATA
PERTINENT,
PAVCA PRAEFATVS,

QVVM
IN INCLYTO GYMNASIO LEMGOVIENSI
RECTORIS PROVINCIAM
CAPESSERET
MVSIS LEMGOVIENSIBVS
VOLVNTATES, STVDIA AC OPERAM
DICAT
CHRISTIANVS FRIDERICVS HELWING,
CÖSLINO - POMERANVS.

LEMGOVIAE,
LITERIS MEYERIANIS.

¹⁷
~~L2 55 (1, 41)~~

L2 56.4° 1749

Sep

Quod si omnem rempublicam literariam curatius consideraverimus, nihil aliud esse videtur quam *una domus*, præclara, dignitate plena & amplissima; *una familia* splendida, nobilis, generosa, prisca, cuius patens, nulli clausa; *mercatura*, non tenuis, non sordida, non vituperanda, sed magna & copiosa, multa undique apportans, multisque sine vanitate impertiens; commune omnibus gentibus *domicilium* ac *hospitium* & æternitatis denique *seminarium*, ex quo ingenuorum subinde civium progenies in beatos istos lucis, gaudiorum, amœnitatum & dulcedinum campos, tanquam in novas colonias, emittuntur. Eruditi itaque, qui in scriptis suis exegerunt monumentum ære perennius, nec superis, ad quos gradiuntur, nec posteris, nec sibi moriuntur: in literis enim viguisse artibusque liberalibus & moribus vixisse, perinde est ac æternitati nomen dedisse.

Bene igitur *Anaxagoras* a), maximam, dicens, sibi patriæ curam esse, digitum in cælum intendens; & optime *Cicero* aut secundum aliorum opinionem alius quis b): *o præclarum*, clamans, *illum diem, quum ad illud animo-*

A 2

rum

a) *Diog. Laert.* in vita *Anaxagoræ*.

b) *Lib. de Consolatione* in oper. *Cic.*

rum concilium cætumque proficiscar, & quum ex hac turba & colluvione discedam. Proficiscar enim non ad eos solum viros, de quibus ante dixi, sed etiam ad Catonem meum &c.

Et quod ad posteros pertinet, tantum abest, ut arbitrentur hæc eruditionis ornamenta & columnina diruta, interiisse aut vita penitus excessisse, ut potius ad vitam, quæ bonos, quæ optimos, quæ literis tinctos, quæ virtute mactos maxime decet, videantur transiisse. Sicuti enim nostratium, qui peregre agunt per quoddam tempus, multam eandemque honorificam mentionem facimus, eosque gratulationibus, votis ac salutationibus innumeris prosequimur: sic officia, quæ a literarum communitate jucunda manant & ducuntur, exigunt a nobis, ut, quorum vestigiis insistere licet ac decet, memoriam quam sæpissime revocemus, eorumque ossibus & manibus & tumulis sacris placidum dicamus BENE!

Salve itaque Laurenti *Valla* c), illustre *Ital*is pariter atque exteris nomen, salve romanarum rerum Camille, salve multum! *Poggius* omnisque inimicorum tuorum turba transierunt ad umbras. Cessit jam dudum invidia, & grata te manet post CCC annorum curricula posteritas. Quumque non instituerim merita tua lau-

c) Gratum sane eruditis *Valla* nomen: juvat enim præter *Laurentium* nostrum meminisse 1) *Georgii Valla*, *Placentini*, qui medio Sæc. XV scient. human. & medic. Prof. *Venetis* floruit. 2) *Nicol. Valla*, *Jurec. rom.* ad *S. Petrum* Canonici & Poetæ; qui Anno MCCCCLXXIII decessit, a *Nic. du Val*, *Parisis* sæc. XVI claro, distinguendus. *Buddei Lex. univers. hist.* & *Baylius in Lex. Art. Valla*. Quibus additur 3) *Petrus Valla*, suis in *Plautum* annotationibus haud obscurus a *Morhofio* in *Polyhistore* Tom. I lib. 4. c. 10. §. 6. & *Christ. Schoettgenio* in continuatione *Bibl. lat. med. & infim. ætat.* p. 791.

laudibus nostris, sed laudes nostras nomine tuo honestare: spero fore, ut non indigneris splendidum romanæ eruditionis exemplum Musis *Begensibus* proponi ac commendari. At ne te morer manesque tuos longiore præfamine detineam: contingat tibi æternum vita, salus, quies.

Convertam me potius ad *Benevolum Lectorem*, cum eo, quæ ad *Laurentii* nostri vitam, i. e. *personam; fata; ingenii animique indolem; scripta & aliorum denique de illo judicia* pertinent, notatu dignissima, quantum hæ paucissimæ pagellæ permittent, communicaturus.

§. I.

Valla noster, *Romanus*, summo loco pariter atque nobili genere ortus, non tam sibi quam patriæ, civibus, romano nomini & literis natus videtur. Jam barbaries ista sicca, sterilis, fœda, literis inimica, quæ a Sec. V ingruere, & ab XI grassari cœperat, latum, ut ita dicam, de septem montibus circumspiciebat orbem, quum *Laurentius* noster Anno MCCCCXIV d), quem gratulantur rei literariæ studiosi e), in lucem ederetur.

De illius educandi ratione parum quidem constat; attamen, quantum a lucubrationibus ipsius pependerit, quantumque profecerit in artibus liberalibus, sepultis ferè illo tempore aut fœdatis saltem, satis ex scriptis honorumque, quibus ornabatur, ratione intelligendum est.

A 3

§. II.

d) *Trithemius* de script. eccles. eumque qui securius sequitur, *Conr. Gesnerus* in Bibl. p. 477. claruisse putant *Vallam* nostrum in concilio *constantensi* personaliter Anno Domini MCCCCXX. Quem errorem *Hankius* de roman. rer. scriptor. Tom. II P. I c. 10. p. 117; curatius autem *Baylius* Tom. IV p. 430. ed. germ. castigat.

e) *Stolles Historie der Gelehrtheit.* p. 403.

§. II.

Quem enim fugit, ut ipsi contigerit, *Johannis Lateranensis* Canonico ac Theologiæ Doctore evadere? Quem, quæso, later, hanc provinciam haud immerito fuisse demandatam? Præclare enim de studiis, quæ ad humanitatem & ad sanctiores disciplinas pertinent, merebatur. Licebatque si libuisset, frui otio, pace, bonis ac commodis inde redundantibus. At quum ipsi nihil in vita videretur nisi splendide egisse, quumque satius duceret, modico civilique cultu contentum vivere quam animi bona turpi quæstu fœdare pessimo exemplo: omnia fere eruditionis suæ præmia, tanquam servitutis auctoramentum, postponens, sophistarum, scholasticorum, philosophorumque illius temporis nugas, tricas & tenebras oppugnabat, discutiebat ac partim profligabat.

Maxime autem romano sermoni, quem ipse f) *magnum sacramentum, magnum vocat numen, quod apud hostes, sancte ac religiose per tot secula custoditum sit*, isti, inquam, sermoni restituere annitebatur illum splendorem, qui jam inde a gothicis temporibus deletus fere videbatur; bene sperans, fore, ut si id effecisset, omnis suorum temporum barbaries corruat prona. *Multis, inquit Valla g), annis jam non modo latine nemo locutus est, sed ne latina quidem legens intellexit. Non philosophi studiosi philosophos, non causidici oratores, non leguleji jureconsultos, non ceteri lectores veterum libros perceptos habuerunt aut habent; & alio loco: sed me plura dicere volentem impedit dolor & exulcerat, lacrymarique cogit intuentem, quo ex statu & in quem facultas ista reciderit. Nam quis literarum, quis publici boni amator a lacrymis* tem-

f) In præfat. ad Eleg. lat. Lingux.

g) Idem ibid.

temperet, quum videat hanc in eo statu esse, quo olim Roma capta a Gallis? Omnia eversa, incensa, diruta, ut vix capitolina superfit arx Camillus nobis, Camillus imitandus est, qui signa, ut inquit Vergilius, in patriam referat eamque restituat Equidem quod ad me pertinet, hunc imitabor, hoc mihi proponam exemplum: comparabo, quantulumcunque vires meae ferent, exercitum, quem in hostes quamprimum educam. Ibo in aciem, ibo primus, ut vobis animum faciam.

Præter alia igitur, quæ brevitatis studiosi omittimus, in *Elegantiarum latine lingue* libris VI h), & *Dialecticæ* libr. III i) ornatiores literas docebat; indignatus, ut Jovius vult k), tamdiu corrumpi seculum legulejorum & sophistarum immuni conspiratione, optimasque artes inculta

h) Tot eorum librorum, inquit Moshemius, editiones exstant, ut earum inire numerum difficile sit; Dan. Georg. Morhof de pura dictione latina p. 140. Cæterum, quod ad plagii crimen pertinet, cujus Vallam arguere male animati studuerunt; Vossius eum ita vindicat: admodum, dicens, perfrictæ frontis fuisse necesse est, qui cum Laur. Vallæ libros in honore esse dolerent, in vulgus sparsere, Asconii Bediani esse opus, de histor. latin. L. I c. 27. p. 144. Cui judicio duplex argumentum adjicere placet ex ipsis elegantis desumptum. Valla enim non perfrictæ sed perfrictissimæ frontis fuisset, si 1) in ipsis epistolæ initiis, qua J. Tortellio elegantias suas dicabat, se exhibere ipsi, dixisset, unicum amicitiae specimen & omnis scientiæ decus; si 2) in fine præfat. p. 6. edit. Longol. asseruisset: hi enim libri nihil fere, quod ab aliis authoribus, iis duntaxat, qui exstant, traditum est, continebunt. Felicius ac verius Antonio Raudensi ejusmodi plagium a Valla intentatur p. 95. elegant. lat. linguæ ed. Longol. conf. Jac. Thomasti Dissert. de Plagio §. 531.

i) Bruckerus hist. phil. Tom. IV part. I p. 34. Vallam, judicat, tetigisse magis quam sanasse dialecticorum ulcera. Sed satis est, illum felicioribus conatibus parasse viam.

k) Elog. c. XIII p. 35.

culta sermonis barbarie defædari. In quibus quum philosophorum ac rhetorum in literis romanis ignorantiam ac inanium artium præcepta deridenda præberet; factum est, ut omnium in odium, qui corrigi aut nesciebant aut nolebant, incurrerit; laceffens enim laceffebatur ab aliis, in discrimenque vocatus nunquam redibat inultus.

Estote, quæso, bene memores *Vallæ* nostri ejusque recriminationum, vel in umbris vestris, *Antoni Raudensis*, *Benedicte Morande*, *Antoni Panormita*, *Bartholomæe Faci* l) & omnium maxime *Poggi* m) vir cæterum venerabilis: tibi enim, quum id præcipue videris mereri, *actum scenicum* ludit, & in *Antidoto* suo præterea mores tuos promiscue & vitam & impuram dictionem notavit. Quæ bella critica ad unum omnia minime fuissent nocitura, nisi majora parare ac moliri instituisset.

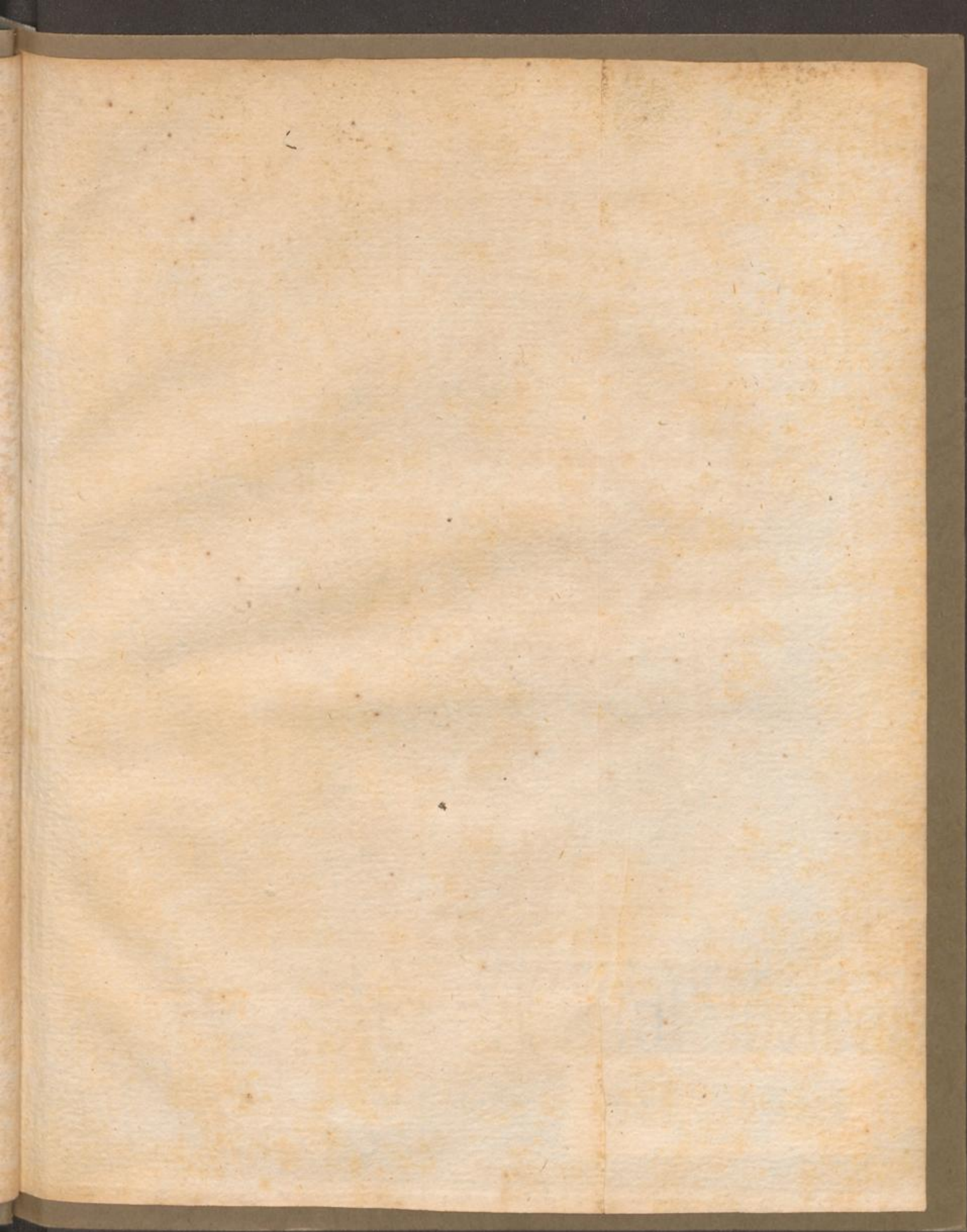
Quum enim in omnes temporum suorum abusus magno insurgeret animo, n) clerique in literis ruditatem, vitam sordidam ac vitia, præter omnem ætatis illius expectationem, liberius veriusque quam tutius reprehenderet, in ipsamque romanam curiam acerri-me, licet minus circumspecte, inveheretur: eo sane ventum est, ut tam coævis quam posteris infelix eruditorum exemplum documento sit.

Hinc

l) Quem *Buddeus* minus recte *Thurium* vocat *Algern.* *Histor. Lexic.* Th. 4. Art. *Valla*.

m) Qui, licet vir gravis & eruditus fuerit, *malignis* tamen, teste *Jovio*, *scommatibus alienæ famæ nomen perstrinxit* *Hederich.* in notit. autor. p. 1093. Ibidem dicitur *indoctus rabula, indignus, obscœnus, rejiciendus.*

n) *Hankius* Tom. II part. I p. 118.

15 935026

Lippische Landesbibliothek

04866433

